

Inquisitie en ketterij bij de heilige ambtenarij

De ambtenarij is geen heiligdom meer, ver verheven boven de aardse twisten. Ambtenaren komen in aktie en hun bonden spreken over ontwrichting van de maatschappij. Ambtelijke geheimen worden openbaar als de regering het bestaan ervan ontkent. En tot overmaat van ramp komen er steeds meer politiek bewuste personen bij de overheid in dienst. De klok moet dus nodig teruggedraaid worden. Een nieuwe knevelwet moet de ambtenaren aan banden leggen en er moet strenger opgetreden worden tegen 'lekken' uit het apparaat. Helemaal terugdraaien kan niet meer, maar de regering kan zo toch een heel eind komen in het bewaken van haar heiligdom.

In mijn geval heeft dit geleid tot de afwijzing voor de functie van archivist bij de PTT, na een sollicitatieperiode van ruim een jaar. Daarbij ging het niet om mijn kwaliteiten voor die functie, maar volgens de PTT '...bestaat er gereede twijfel, dat er voldoende waarborgen bestaan dat u bij de vervulling van de desbetreffende functie uw plicht als ambtenaar onder alle omstandigheden getrouwelijk zult volbrengen.'

VERTROUWENSFUNKTIE

De overheid hanteert 'vertrouwensfuncties'. Over die functies hangt een waas van geheimzinnigheid. De lijst waarop ze staan, is op zichzelf al *staatsgeheim!* Het begrip vertrouwensfunctie biedt precies alle mogelijkheden aan de overheid voor intimidatie, verhoren en bespioneren van allerlei mensen tot aan familieleden toe. De bondsraad van de AbvaKabo vond in oktober 1979 dat het aantal vertrouwensfuncties omlaag moest. Een minderheid pleitte voor afschaffing van het *veiligheidsonderzoek*. Ook onlangs nog, in het overleg van de PTT-direktie met de Bijzondere Commissie, werd door alle bonden het begrip wel aanvaard. De AbvaKabo vond wel dat er een open discussie in de betrokken dienstonderdelen moest komen. Deze benadering biedt een eerste houvast. Want volgens mij moeten werknemers/sters zelf hun functies vastleggen, en daarbij zou dan het aspekt van vertrouwelijkheid kunnen horen. Zo wordt er ruimte gegeven voor de argumentatie dat voor sommige functies een bijzonder vertrouwen vereist is. Nu denk ik daarbij aan personeelsfunctio-

narissen, ambtenaren van sociale diensten en anderen, waar de staat zich in het algemeen juist niet zo druk over maakt. Het is niet erg als dat concreet besproken wordt. Wat erg is, is als er een *ongrijpbare* categorie van wordt gemaakt, en dat is wat er momenteel gebeurt.

Dan zal blijken dat het begrip 'vertrouwensfunctie onzin is. Allereerst legt de ambtenaar een ambts-eed af, waaraan hij/zij in zijn/haar functioneren gehouden kan worden. Verder is er ook nog één en ander vastgelegd in het recht (Wetboek van Strafrecht, Wetboek van burgerlijke rechtsvordering). In de maatschappij in haar geheel wordt dat een voldoende waarborg gevonden. Waarom dan niet voor ambtenaren?

INQUISITIE

In veiligheidsonderzoeken wordt door middel van 'de beschikking antecedentenonderzoek' gewaakt tegen 'doeleinden welke in strijd zijn met de grondslagen van democratische rechtsorde'. Zoals uit mijn eigen zaak blijkt, kan dat leiden tot een regelrechte inquisitie, waarin je als ambtenaar maar je '*loyaliteit*' moet tonen. Alweer zo'n ongrijpbare grootheid. Zijn werknemer/sters niet loyaal genoeg als zij hun vak goed uitoefenen? Zelfs als het werk moet worden neergelegd, wordt er bij de reiniging gewaakt voor de volksgezondheid, bij een ziekenhuisaktie voor het doorgaan van spoedopnamen, enzovoort. En ook voor het eigen bedrijf of instelling zal de werknemer/ster betrokken zijn bij het reilen en zeilen. Zelfs in het

meest negatieve geval - zoals in de wapenindustrie - probeert een bewuste werknemer/ster daarin verbeteringen aan te brengen (konversie bijvoorbeeld). Loyaliteit genoeg, zou je zeggen.

DE GROTE KLAP

Maar om onze loyaliteit gaat het de veiligheidsambtenaren natuurlijk niet. Net als bij de inquisitie van de roomse kerk hebben ze zo hun eigen opvattingen over allerlei al of niet te verwachten situaties. Bij de PTT schetsten ze mij een situatie waarin de derde wereldoorlog op uitbarsten stond. Met recht een 'openbaring'; in het licht van de ondergang zou de ketter toch zeker zijn plicht niet meer doen! De voorzitter van de beroepskommissie sprak later van 'de grote klap', waarop ik al mijn hele leven zou zitten wachten. De revolutie!

Nu zie ik wel de noodzaak van een radicale maatschappijverandering, daarvoor hoef je maar om je heen te kijken. Maar de omstandigheden waaronder dat gebeuren zal, zijn mij althans nog niet geopenbaard. Zal het zijn na een diepe klassenpolarisatie, waarin de overheid afglijdt naar een diktatuur, met verbod op akties, uitzonderingstoestanden en namaakverkiezingen? Of komt er een polarisatie van rechts op gang tegen een regering die haar privileges aanpakt, waarbij het staatsapparaat tegen de veranderingen wordt gebruikt? Wat betekent dan de loyaliteit van de ambtenaar die in 1984 trouw belooft aan de Grondwet?

BEROEPSVERBOD

In de huidige discussies over *burgerlijke ongehoorzaamheid* wordt tot in religieuze groeperingen en CDA en VVD betoogd dat de overheid niet ten alle tijde het hoogste gezag heeft. Wij zijn dus kennelijk niet de enige ketter! De vrijgemaakten dragen sinds 1944 in hun vaandel 'Gode meer gehoorzaam dan menschen'. De internationale synode (GOS) heeft onlangs de

BERUFSVERBOT IN NEDERLAND

The logo for 'Solidariteit' is located in the top right corner. It features the word 'Solidariteit' in a stylized, bold, italicized font. The letters are white with a black outline, set against a dark, rectangular background.

apartheid een zonde genoemd; wie inquisiteert nu de gereformeerde ambtenaren op Buitenlandse Zaken? Een politieagent hoeft niet te ontruimen als het gaat om mensen waarmee hij banden (familie, buurt) heeft.

Maar in kwesties van het beroepsverbod staat niet de bijbeluitleg of de stem van het geweten voorop, noch een 'publieke moraal', maar gaat het om de belangen van de arbeidersklasse.

Organiseren, kollektieve actie en het stellen van eisen aan ondernemers en overheid. Daaraan is niets onwettigs, maar het botst wel met de belangen van ondernemers en regering. Ze hanteren prachtige begrippen, dure juristen staan aan hun zijde, maar hun doel luidt kort en goed: *afwijkende*

meningen weren uit de heilige ambtenarij. Hoe ver dat kan gaan, bleek onlangs nog in de Duitse Bondsrepubliek, waar iemand getroffen werd door een beroepsverbod omdat hij een minuut stilte in acht had genomen tegen de kernbewapening. Met de verdediging van de democratie heeft dan niets meer te maken, wel met de aantasting van democratische rechten.

Ook in Nederland geldt dat bij het vertrouwensonderzoek een heilloze weg begint die leidt tot inperking van vrijheden en tot vervolging. En daartegen moeten we ons verzetten.

Wim Schul
(AbvaKabo)